

PERIÒDICH POLÍTICH VERMELL.

« SALUT PÚBLICA » INTERESSOS POPULARS « ARTS Y LLETRAS »

Redacció y Administració: carrer de Rovís de la Universitat, número 6, Barcelona

— VENTA: 15 exemplars, 1 posset; Un número, 2 quartes. — Surt d'illam los divendres ab tota regularitat. — SUSCRIPCIÓ: Espanya, 6 rals trimestres; Foraster, 16. —

RECORT Y CONSIDERACIONS

La idea dels estudiants de Roma que alguns números passats vam inserir en nostre periòdich, sembla que ha trobat bona acollida en tothom que de lliure pensador vulga preciar-se.

Nos referim a la idea de aixecar un monument al espòrt de la nova era Giordano Bruno, al home tot intel·ligència y voluntat, que en sa atarona, vida, després d'una penja a la figura los hàbits de frere dominic que tant malement li estavan, recorregué tots los centres del saber, sent infatigable propagandista contra les supersticions religioses; que ab son astú y amor a la idea lluyta per tot arreu sense treva ni descans, puig no podia girarse que no se trobés assediad per una multitud d'enemics fanatitzats que, sense ells pensarho, donavan més força a la corrent de ses conviccions y lo animavan a continuar sense descans en la tasca que se había emprés de demolició contra 'l' antic edifici religiós.

Quina seria de comparacions se 'ns ocorren en aquest precís moment! Però per nostre objecte ab una basta.

La figura de Cristo no es mentada per res per los qui deuria condèssia.—los hebreus,—puig qu'encara esperan la vinguda de son Mesias. Ab tot, acceptem de moment la afirmació bíblica y comparem figura ab figura, doctrina ab doctrina, y per deducció lògica, religió ab religió.

Cristo aparegué en Judea, y en lloch de combatre als sabis sacerdots del antic Egipte,—dels quals la Bíblia dona lloch a suposar que no fou deixeble,—els brahmans indics ó als sacerdots persas, no 's mogué dels estrets límits d'una nacionalitat petita, llavors feudataria de Roma, deixant sels a sa propaganda los estrets límits d'un poble relativament petit, en lloch d'anar a discutir ab los filòsofs atenienques ó ab los clàssics llatins.

Lo revers de la medalla fou Giordano Bruno. Fill d'una família aristocràtica de Calabria, se educà en las úniques aules a que podia recorre, a la educació ortodoxa religiosa, y no avenint son temperament al fred y monòtono misticisme, y sa imaginació ardenta y apassionada, repudiant lo dogmàtic y ansiosa de remuntarse, buscà un mes enllà que satisfés las aspiracions de son destí y li obrí un camí més expansiu y conforme a lo que son cor sentia.

Rebutja lo misticisme pera entregarse a la filòsofia, y fidel y consequent, combat sense treva ni descans los fonaments del edifici religiós, se escribint una infinitat d'obras recomanables

per sa claretat y concisió de pensaments; ó ja contendint ab tots los partidaris de la ortodoxia, arrollantlos ab la facilitat de sa paraula y ab lo concís de sa argumentació.

Teatro de ses lluytas foren Génova, Tolosa, Lyó, Paris, Londres, Oxford, Praga, Frankfurt, etc., etc., y per tot arreu es aclamat com a un verdader campió del dret natural.

Al revés de Cristo, deixà escrits sos pensaments capitals. Combat ab tot l'apassionament de sa vigorosa intel·ligència l'origen de las ideas reveladas, y ridiculizó y destruó ab sus observacions lo ritualisme sever, l'aparato ostentós dels deixebles que, habent tingut per mestre un modelo de pobresa, posseïxien per sí sols mas tesoros dels que podrian gastar en vint vidas, si es que d'elles poguessen disfrutar, y desenmascara la hipocresia clerical.

Per forsa a tal mestre tenian de sortir deixebles que se li semblessin. A tal idea li tenian de sortir continuadors, y com la llavor sembrada en terrenó a propòsit fructifica, fructificá, y se desarrollà la idea per lo sostinguda, per infinitat de deixebles que l'escultaren.

Desde llavors pot dirse que comensà la revolució religiosa y prengué peu lo principi de la emancipació del pensament. Los deixebles, imitant al mestre, combatiren y combaten constantment contra tota religió y contra tota secta, pero al esgrimir sa revolucionaria piqueta, al derruir ab son esforç tan colossal edifici, posan los fonaments d'un altre que garantirà comptament la set de saber: tal es lo LLIURE PENSAMENT.

Qual mot, a nostre modo de jutjar, vol dir: Tenir lo pensament lliure de tota idea que no estiga degudament comprovada, y per consegüent siga sempre comprobable en lo terrenó científic, fent abstracció completa de tota idea religiosa y fent també omisió de la idea de Deu.

Per aixó son lliure pensadors, perquè creyem que per admetre una idea ha de ser comprovada, y com no es possible en lo terrenó científic: la comprovació de la teoria de la divinitat, resulta que, per ser lògichs, ni tan sols nos habèm de pendre la molestia de tenirla en consideració.

Per dirho millor: significa tenir la intel·ligència lliure de tot sofisme, y com que la religió,—siga la que 's vulga,—sols sobre aquesta base descansa, creyem qu'és precís consensar per las errals, si es que volèm folcar l'arbre secular de las supersticions.

Després d'aquesta interrupció, que habèm

cregut precisa pera definir com enteniam lo lliure pensament, nos toca continuar la tasca suspesa.

Los deixebles y continuadors de Cristo, salvo raras excepcions, se amparan en la teologia y tenen per escut la tradició; los lliure pensadors buscan apagar sa febre sense set de saber en las caudalosas fonts de las ciencias exactas y corren dèreres d'un mes enllà que resplami l'actual estat social. Los uns, representant las sombras del passat, se mantenen sobre la ignorancia dels fanatitzats; y 'l'altres, representant la llum del pervindre, buscan la emancipació de la conciencia.

Aquest, donchs, es nostre punt d'apoyo, y ab ell nos proposem, plagiant a Arquimedes, posar al mon dret, millor dit, equilibrar la intel·ligència de tothom, al objecte de que a pretex de Deu ni dels sants se puga explotar a ningú.

Als homes del geni y de la época de Giordano, sols los esperavam duas cosas: ó la retractació solemne de ses ideas, ó 'l martiri.

Però com que qui te la convicció arrelada en una idea que s'ha desarrollat a forsa de madurs estudis y propis investigacions, difícilment se l'en la retractar, sino que a la perspectiva de contrarietat se afirma mes ab ella propagantla ab mes fe, perquè creu qu'és molt bona quan mereix los honors de la persecució, puig que no s'ha vist may perseguir als apòstols d'una idea si aquesta no resistia los embats de la crítica, puig que no valia la pena de pendres la molestia de perseguir una cosa que may sortiria del estat embrionari.

A Giordano li tocà apurar la copa del martiri.

Desprecia totas las dignitats y riquesas que li oferiren, preferint ser pobre y lliure, perseguit y acusat, que rich, esclau dels seus enemics y perseguidor de vos deixebles.

Recorregué las ciutats mes populoses, vivint al dia y despreciant constantment las ofertes que li feyan.

Finalment, al tornar al país en que veié la llum primera, fou tancat per ordre del dux de Venecia als Plomaz, shoot estigut pres sis anys. Al sortir caygué a mans del poder apocalíptic y fou condemnat a Roma a ser cremat viu en públic auto de fe ab tota ciemencia y sens efusió de sangh....

Aixís acaba sa existencia.

Ab lo dit creyem que bastará pera compendre que es molt just que s'honri la memoria

del que, ja en la Edat Mitja, va començar a ensenyarnos lo camí que 'na tocava recorre, si es que aspiravam a ésser considerats com a sérs intelligents y lliures.

Ell pegà un dels primers cops de picot contra l'fanatisme religiós; a nosaltres, donchs, toca pagar los últims.

Per això creyem qu' es molt oportada la idea d' aixecarli un monument que recordi a la generació present y a las que vindrán los mereixements d' aquest geni, que al mateix temps será un inflexible acusador de totes las religions reveladas y per revelar.

Ross

AL CIUTADÀ CARNESTOLTAS

Ja hem arribat a aquells dies que, baix lo vostre poder, dia bona de solen ser pe 'la que busca alegrías. Encar qu' en las segrietas no 'a celebri vostra diada, no 'a feu cas; hi ha gent cansada de disfrazars tant y tant... que ja ni solament van ab la care gens tapada.

Oh Carnestoltas! m' engressa vostre pensar y opinió, puig en vostre poder ho tothom sab lo que s' hi pesca. Defendeu sempre la greca; per gozar, deu llibertat; y vos confesso ab vriat qu' es llastima que 'na moriu quan cal a tota qu' tenuu d'istonas ab tal cast.

Molts homes y molts xicots riuen, cantan, se disfrazan, y stanyosos se interessen ab posar per tot nioets. Mascaras y mascarots y mascarotas, fan riure; tothom disfruta ben lliure, y simo hi ha cap desgracia, vaja, me fan molta gracia, y 'm dona molt gust lo viure.

Las donas y xicotetas msa que 'la homes ne fan broma, y ans ensenyans cap poma ens intan, tan xicotetes. Disfrazadas son manetas; van en buses de platers recorrent sarats, carrosses per la qual las murmurán alguns cops, porque sabem que fan alguns mals papers.

Ellas, donchs, se divertixen; ellas gozan amant ab ellas, y formant carres, parellas saltan, ballan y brometan. A sa casa 'la pensen deixan buscant no mes que bromades, y diuen en tals diades brenidan ab bon vió be ab romi —Disfrutad ara que hi som; a las penas pinyeladas.

Y en fi, insigne liberal, parent d' en Bernat Xixolis, amic de la veritola y enemic de lo formal, per finir s'irvos me cal qu' entremij de pocas-voltas, y donant per lo mon voltas, no he vist en cap mes nació gubernant com vos tan ho.

Visca, donchs, en Carnestoltas!

A. Rossell.

Ab motiu de la entrada d' en Carnestoltas, lo diumenje passat recorregué 'ls carcers de Barcelona una cabalgata ahont s' hi veyan los caps grossos de la política y alguna celebritat local.

Los intencionats atribuats ab que se acompanyavan algunas eminencias acabavan de caracterisar los tipos, produhint molt bon efecte y despertant una pila de xibarrí entre 'ls espectadors.

Entre 'ls tipos mes notables recordem en Carlets del As d' oros ab duas flaviyas, en Martos ab una veleta, lo general Garantía ab la esposa de Bernardo-Sagunto, y altres no menys coneguts y acertadament satirizats.

Se diu que tornarà a sortir un altre dia, per los últims del carnaval, la citada cabalgata.

Donchs procuri no perdre ocasió de veurels qui no l' haja vista, en la seguritat de que hi passará un bon rato.

Un periódich ministerial assegura que la pau, la tranquilitat y l' crédito prosperan cada dia mes esant lo pandero nacional a mans dels conservadors.

Aixó si que no pot negarse. O sino aquí está 'l cólera oficial del passat istiu, que fou la primera de las mes grosses prosperitats portadas pe 'ls conservadors.

Luego las irregularidades may interrumpidas; aixó també deu ser credit nacional.

Després las escapadas de criminals de presons y presiris a cambi de la persecució de periodistas; aixó també es pura tranquilitat.

Y ara per últim la crisis de treball per tot y la miseria horripilant rosegantinos; tal es nostra situació.

Si d' aixó tenen lo desvergonyiment de dirne prosperitats, qué tindrian de ser las desgracias! A veure si algun maco pot enterarnos.

Al govern li han tirat en cara en lo Senat que lo nomenament d' embaxador de Paris fou fet sens tenir en compte los preceptes de la ley.

Y qué dirían que ha contestat? Que 'l tal embaxador no era tal embaxador, sino que desempeñaria 'l càrrech en comisió.

Pero ¿creurá 'l govern que a Espanya tothom es católich?

Puig d' altre modo no 's comprén que 'na vulga ler combregar ab tals rodas de moll.

L' alcalde de Almaciles (Granada) ha prohibit a varios vehíns que vagin a pendre 'l sol. Aquest bon home deu creure que 'l sol també pot irregularizarse.

Y conservador previngut...

De Bilbao diuen qu' es tan numerosa la emigració en aquella comarca, que 's tem que quedarán del tot deshabitats alguns poblets del litoral cantabrich.

Ab tan plausible motiu podrán los emigrants espanyols, al arribar a terra estrangera, cantar himnes de goig a la patria.

Lo govern que 'na fa felissos també ha reolt privarnos aquest any de celebrar l' Onze de Febrer, aniversari de la proclamació de la República a Espanya.

Aixó no obstant, tothom que ho ha tingut per convenient l' ha celebrat com millor li ha paregut, no quedant, de la disposició conservadora, res mes que 'l despreci que inspira als liberals de debó.

S' han perdut, pe 'l camí d' anar a Málaga y Granada, dotze mil xorisos destinats a las victimas dels terremotos.

Lo dia menos pensat crech que fins irregularizarán las mateixas provincias castigadas.

Y llavors posar haurém arribat al summum de las glorias dels temps del mónstruo.

La crisis obrera a Madrid ha pres graves proporcions.

Y 'l govern ha reolt lo conflicte dihent que enviara de franch a provincias als obrers que vulgan anarhi per buscar feyna.

De modo, que lo que fa 'l govern es treures la miseria de casa per veure si la endossa al vehi.

No hi fa res que las provincias estigan pitjor que Madrid.

La gran qüestió per ellas es treures la miseria de devant.

Quan menos per evitar lo remordiment de haberla causat.

Lo Centro federalista de Barcelona celebrá ab una vetllada artística y literaria la diada del Onze de Febrer, essept extraordinairement concoregada la festa y regnan la mes expansiva fraternitat.

De aquesta manera es com logra privar las

manifestacions democráticas lo govern del mónstruo.

Aquesta setmana se publicarà l' últim quadern de la interessantissima obra del popular escritor francés Léo Taxil *Pio IX ante la historia*, editada pe 'l senyor Aché y traduhida, desde 'l quadern quart ó quint, per un militar espanyol emigrat, després d' haber renyit los editors ab lo literato d' escudella y ex-capella mossen doctor Gabarró.

A pesar de la guerra franca dels clericals y de la sorda de algun jesuita disfrazat de lliure pensador, la citada obra ha obtingut gran éxit, preparante ja una segona edició avans de haberse acabat la publicació de la primera.

La bona acullida que la obra d' en Taxil ha meregut del públich espanyol, proba los molts partidaris de la llibertat de conciencia que poblan nostra patria.

Lo Jurat del Certámen Socialista de Reus ha acordat prorogar lo plazo per rebre composicions obiant als premis oferts, allargant las fins al 15 de Juny proxím en lloch del 15 del actual Febrer en que feya.

Proximament publicarém dit acord del Jurat, com aixó també las composicions que s' han anat rebent.

Lo president de la Diputació provincial de Madrid y secretari del Senat, héroe dels dos mil duros de matras, encara no ha fet dimissió de cap càrrech.

Pero senyor, ¿qué deu entendre per vergonya certa gent?

La Societat d' Obrers Tipógrafos de Barcelona va a instalar un cassino y un centro d' instrucció a fi d' anar conseguint la millora de la classe per medi de la ilustració, sens descurdar per aixó la resistencia y 'l revolucionarisme.

Un aplauso donchs als membres de la citada societat.

Per una detenció arbitraria, s' ha processat a Madrid l' alcalde de la gran módelo y s' ha passat al Tribunal Suprem lo tant de culpa del gobernador civil.

De modo qu' entre en Villaverde, l' Oliver y l' alcalde, ja poden cantar alló de *Ya somos tres...*

Pero no passin cap cuydado, que ningú de ells arribará a gastar grillot.

Que aixó son los governants, pera fer lo que los donga la gana, y 'l poble per aguantar, pagar y callar.

Fins que sápiya fer bogada neta de tota la tahuleria política.

A Málaga s' escaman porque tenen noticia de que 'l govern pensa indultar als dos bandoleros coneguts per *Melgares y el Visco*.

¿Volen que 'l govern no 'ls indulti y que 'ls perseguixi de valent?

Donchs es molt senzill.

Fassin que deixin l' ofici de lladres y 's posin a periodistas de oposició.

Ja veurán llavors quan prompte 'ls donarán garrot.

Si volen passar un rato distrets, llegessin la última novela política del senyor Carreras, que acaba de publicarse ab lo titol de *La eleccion de un diputado rojo*.

Com a personarjes, hi jugan un arquebisbe, un mitj gobernador, un diputat *cuervo*, altres d' oposició, l' héroe de la novela y tota la companyeria propia de la comedia que tan sovint se representa a Espanya ab lo titol de *Elecciones*.

Los hi advertixo qu' encara que la obra siga escrita per lo senyor Carreras, ab los personarjes no se atudix a ningú, ni menos indirectament als conservadors ni als clericals. Pot

Hasen donchs sens escrupol ni temor de cap cosa.
 Son pren es una peneta, y 's ven en la Llibreria Moderna, carrer de Jovellanos, núm. 4.

AMOR EN EXTRÉM

Entre poch y meso

A n' acia...

Quan se veig me torno cego,
 no sentig
 al contemplar ton semblat,
 puig es tant lo que t'estimo...
 que 'm torno poch y m'aprimo
 sempre que t'hiach al devant.

Mas qua no y veig ja posada
 y sofrida,
 puig que tuvo la llum del sol
 que t'illumo la meua cor,
 y no veureu ton secret
 me deus complen de dol.

Aixis es que ara 's vull dir
 sans mentir,
 (que mes hauria viscut
 sense tu) que t'amo un angly)
 é tu no heberne vist may,
 é jo no habere' conegut.

Edoald Sala

La escena é Lleyda.

Lo vicari de la parroquia del Joo va anar á un malali pera confessarlo, y com aquest va dirli que no, l'episcopat va insistir, jurant per los evangelis que ningú ho aniria, fins que 'l malali va occedir per sobrevencions de vent y per acabar de una vegada.

(Acabar m' has dit)

Si, ara li fao lo márech.

Daseguida van portar el Seu Amó ab totas las campanillas pera fer riuada de sa vidueta y per provar que á la diuina hora tota los incredula se converteixen, pero d'una va ser la tribolació de l'eccl'ari, que va sobrevacar la ocidua, portant el Seu Amó ab tota sa 'l' necromancia, donant el escándol al veuque, una cosa á la promesa de guardar lo secret y un digunt al malali que li podria costar la vida.

Y venim per l'únich que son bons los llops de l'itina.

Un empleat de la casa gran de Madrid que mes costa de alimentar á la nació, ha rebut lo encárrech, segons diu algun periódich, de vendre un brillant per la libreria de 50 millions de rals.

(Saben quant significa aixó?)

Donchs una venda porxada de peus de cinch-centes duros d'itina.

Y pensar que l'amo de aquets brillants ne deu tenir tres d'itina!

Y qua 's'antia moltes de fem tante obrers sense treballar.

(Eo gbia que 's'itina)

Y per aixó saban á cada un de sos deus las religions?

Si 'm donau á mi omnipotencia per ferme un altre, me deixo tallar lo coll sino 'l faig millor. O sino que ho probin.

En la Audiencia de Leon acaba de ser condemnat á dos míses y un día de penit lo rector de Robledo, per haber atropellat á un feligrés á garrotada seca.

Aquest reverent promet... per cabecilla.

Un bramador sagrat, desde 'l cubell del Esperit Sant de Sarría, va predicar fa pochis dias dibent que las societas obreras son la desgracia de la religió, y que Deu envia terremotos y guerras y pestes porque ara no mes fem cas dels homes científics y no gens dels teológios.

Y pare reverent! Ja 's coneix que de aixó n'hi cou lo llaga.

Jo trobo que fa molt be en queixarse.

Está clar que si no 's fes cas mes que dels homes que valen per son saber, (ahont quedarian los teólets y 's predicayes qual servell microscópic no pot engrandrar mes que tidiculeas y tonterias)

Braméu sens treva, braméu, inspirau del colom, que las vouras funcions ja demetizen casi tant com las del Circo equestre.

Un parell de dias després del bram sagrat anterior, lo rector de Sarría, desde 'l mateix recambro del Sant Esperit, excomunicava á tots los que anessin á veure *La Mascota* en lo teatro de aquella vila.

Y com sempre en semblants coses, va succehir... lo natural, que 'l teatro 's omplí de gom á gom.

No troben que son espavillats los empresaris!

Fins fan anunciar las veves funcions en las iglesias.

Perque á mi no me la pintan. La excomunió del rector era convinguda ab l'empresari.

A Lora del Rio anavan dos comerciants capicells venent romansos que habian caigut del cel.

Sempre la religió va barrejada ab romansos.

De un colegi de noys de prop de Orense, dirigit per freres, han fugit en massa tots los deixebles, per endevinar y embombar las intencions non sancias de alguns profesors.

Vetaquí uns noys que han tingut molt mes coneixement que sos pares.

Llegim en un periódich de Figueras:

Lo de las arrepenidas. Continúa en el convingo de este nombre la detencion de una vilba inmensa de quinze años contra la voluntad de su desconsolada madre, que viene desde hace catorce años practicando inútiles gestiones para recobrar á su hija.

Si ab tan escarments encara 's pares no se enmenen, es precis confessar que mereixen camitzar ab quatre potas.

O ser á 's mairixos los que sufrizen los maltractes dels convingos.

A consecuencia dels brams fet en 'la missió de Castejollit de la Roca, lo bramayre va posarse malalt de tal modo, que per poch hi deixa la pell.

Desde 'l cubell sagrat va cridar-se tant contra las noyas que anavan al ball, que las mes beyatetas van estarsen dos ó tres diumenjes.

Pero ara ja hi tornan y no volen fer gens de cas de la carcatoliqueria.

Aquets son los fruyts naturals de la intolerancia y del fanatisme.

Un periódich de Madrid conta un fet de un convent, en lo qual no deixaren que 's pares de una noya de quinze anys, tancada en aquell sagrat lloch, poguessen treurela á instancias de la mateixa filla.

Massa poch.
 Tal vegada aixis vagin escarmentant tanta bestialitat de pares com entregant sas fillas als corps negres.

EPIGRAMAS

L'inspector de policia mes bó... (per la pillaría) va dir á un seu dependent, que si algun robu ocorria é hi deus a part si moment.
 Frederich Olivé

—He sapigut tu, Bernat, que me 's les ab en Filis.
 —Com qu' es teu mal humorat...
 —Donchs aixis fas molt mal, y tant conta qu' 's hi diu; si ell está trist, pensatiu, tu sempre tens 's animal.
 E. Sala

Refrintat á un tel Climent, melagoré 's ab' en Ventura (qu' es cego de nalsament):
 —Es un home tan dolent, que ni 'l poch veure ab pintura.
 Pepet Sureda

—Cari es que no veus, Mitians, á casa, á veure 's mes pos!
 —Perque tu ve dir don Arcis:
 «No hi vagu, que hi te estadista»

La Filomena Gallis, qu' es la diada de can Brusas, sens posar geyre á la rifa tot sovint ne téu la grazia.
 RICH NAPRAY

Consta 's áeya una moilla á la que un rector va dir:
 —Lo qu' es 's me poch dormir sino t'hiach al lit lo Conxa.
 J. ARBERGOL

XARADIS

En Francisco de total está mes poch que un primero, y segons ha dit en Peru de tres mes bo qu' un Pasqual.
 SARTREY DE PALAFRUGELL

Un mdelich del regiment de la Reina, en las tercera, y quan ell fe una serrera ab lo sac, en un moment puig deuant lo primero.
 RICH NAPRAY

GEROGLIFICH

LA A T L 1808 1868
 SARTREY DE PALAFRUGELL

SOLUCIONS

2. LAS SOLUCIONS DEL NÚMERO PASADO

XARADIS: A. 10-10.
 Tercera LA ACADEMIA de la Universidad, 6, Barcelona

LA FE MONÁRQUICA

Tothom va per ser dels de l'olla